

*Игуманија Јулијанија,
настојатељица Зачајњевској манастира у Москви*

УЛОГА СИНОДАЛНЕ КОМИСИЈЕ У ПРОЦЕСУ ОБНОВЕ И РАЗВИЈАЊА МОНАШТВА У РУСКОЈ ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ

Ваше Високопреосвештенство, Ваша Преосвештенства, поштовани оци и матере, браћо и сестре!

Благословите да почнем своје излагање, уз срдачне честитке поводом празника ваше древне светиње, 950 година од оснивања Манастира Преподобног Прохора Пчињског, као и да изразим велику благодарност за позив да узмем учешћа у симпосиону посвећеном питањима савременог монаштва у Србији. Осећање братске љубави врло је снажно када је реч о српском монаштву, посебно због догађаја 20. века, када су у Србији нашли уточиште монаси и монахиње прогнани из руских манастира. Са особитом благодарношћу сећам се изузетно важног догађаја из септембра 2011. године у манастиру Жичи, као првом у историји православне Цркве Међународном симпосиону посвећеном актуелним питањима женског монаштва, на који су биле позване игуманије неколико манастира Руске Православне Цркве. Овај скуп открио је потпуно нов свет подвижника, богослова и истомишљеника, који се брину о устројењу унутрашњег монашког живота, а истовремено је дао импулс за

развијање неколико тела унутар Руске Цркве које, милошћу Божијом, до данас функционишу.

Поновно буђење монаштва и духовног живота у Русији отпочело је крајем 80-их година 20. века, након прославе хиљадугодишњице крштења Русије. То је био почетак свенародног препорода, када су људи поново открили ризнице православне вере. У наредне 32 године дошло је до великих промена у броју манастира и монаха: 1988. године на канонској територији Руске Православне Цркве било је свега 22 активна манастира. Године 2020, активно је 934 манастира (451 мушка и 483 женска), у којима се подвизава око 12000 монаха, укључујући и 15 манастира изван граница Русије. Статус ставропигије има 33 манастира (15 мушких и 18 женских). Највише новооснованих манастира било је 1990. године, међутим и данас број братстава и сестринстава расте, а важно је рећи и да се одлуке о оснивањима нових обитељи доносе на заседањима Светог Синода.

Процес обнове монаштва под сталним је пастирским надзором Предстојатеља Руске Цркве. На самом почетку, 1990. године, по благослову Његове Светости Патријарха Алексеја II, ради координације питања везаних за живот манастира била је формирана Синодска комисија за манастире и монаштво. Тада су се новоосноване обитељи активно ангажовале на обнови уништених храмова и повраћају узурпираних светиња, истовремено улажући труд да богослужбено-молитвени живот доведу у ред. Веома важну улогу у том тренутку имао је Патријарх Алексеј II, лично учествујући у решавању многих недоумица са којима су се сретали игумани и игуманије.

Године 2012, решењем Светог Архијерејског Синода, Синодска комисија била је преименована у Синодални одсек за манастире и монаштво. Основни задатак Одсека

јесте пружање подршке манастирима у организацији унутрашњег живота, у складу са одлукама Патријарха и Светог Синода.

Његова Светост Патријарх Кирил монаштву поклања велику пажњу, називајући га „нервом Цркве”, а најважнијим од свега сматра духовни живот и молитвено делање у манастирима. По речима Предстојатеља, „у нашим манастирима данас је неопходно обновити молитвено делање, а игумани и игуманије су у обавези да буду пример молитвености, јер је управо у њој сила монаштва. Најважније наслеђе сваког манастира јесте христољубива и добродетељна монашка заједница, на челу са игуманом или игуманијом, а наш основни циљ – учинити све да савремене обитељи постану расадници исконског благочешћа и светости.”

Структура Синодалног одсека је једноставна. Председник одсека (од 2010. године Високопреосвећени Архиепископ каширски Теогност) одлуком Патријарха има два заменика, а у његов састав улазе архијереји-настојатељи манастира, игумани и игуманије ставропигијалних и епархијских обитељи. Састав Одсека се периодично мења, а његови чланови постављају се указом Патријарха. Број чланова је у последње време порастао на 50, у складу са повећаном активношћу Одсека. У циљу ефикаснијег рада, Одсек има своју канцеларију која сарађује са Канцеларијом Московске Патријаршије.

Информативна служба Одсека медијски прати различите догађаје из манастирског живота ставропигијалних и епархијских манастира, сарађује са њима, формира базу података на сајту и припрема издања Патријархових радова и проповеди.

Одсек остварује консултације са ставропигијалним манастирима и епархијским обитељима по питањима

очувања, реконструкције и рестаурације храмова и објеката – споменика културе и историјских споменика. Међутим, основни циљ јесте пружање помоћи у организацији унутрашњег живота и духовног живота манастира.

Реализација постављеног задатка постиже се у два основна правца рада Одсека, повезаних са непосредном комуникацијом између руководиоца и житеља епархијских манастира:

1) ревизијске посете епархијским манастирима

2) друштвено-црквени догађаји (сусрети и симпосиони) за монахе, уз учешће игумана/игуманија одговорних за рад са манастирима по епархијама.

1. Ревизијске посете

Од 2013. године, по благослову Његове Светости Патријарха Кирила, чланови Одсека реализују посете епархијама, са циљем упознавања манастирског живота. За време таквих посета кристализују се карактеристике унутрашњег живота манастира и воде разговори са монасима и руководиоцима манастира, а делегати Одсека се такође упознају са спољашњом делатношћу обитељи. Врло је важно нагласити да такве посете нису неке инспекцијске посете, већ братски сусрети који обогаћују обе стране. Приликом сваког слања делегата у посету манастирима, руководиоца Одсека, Високопреосвећени Архиепископ Теогност, напомиње да је то посета која има за циљ успостављање братских односа, а уколико је неопходно, и пружање помоћи кроз савете, препоруке, понекад и конкретне активности. Такође, делегати Одсека се током свог боравка у манастиру упознају са

начином на који се врши дневни круг богослужења и разматрају постоје ли за њега неопходни услови, како братија живи, на који начин врши своје келејно молитвено правило и каква послушања обавља. Дискутује се о духовном руководству и духовном образовању оних који живе у манастиру. Без пажње не остаје ни административно-економски аспект манастира, а у зависности од случаја, залази се и у правна питања која се тичу проблема обнове споменика културе и осталог.

Посебно место имају путовања у манастирске парохије, којима предстоји добијање статуса манастира (када постоји група монаха која жели да прерасте у нов манастир). За време таквих посета, испитује се испуњеност свих услова неопходних за отварање манастира и дају основне препоруке. У току две или три године, чланови Одсека посећују манастир или манастирску парохију која се спрема за добијање статуса манастира и пружају неопходну подршку. У последњих неколико година успостављени су добри и стални контакти са епархијским манастирима, а дошло је такође до реализације утврђеног програма рада.

По благослову Патријарха, кандидати за игумане пролазе кроз процес стажа или праксе у неком од већ устројених манастира и обавезно разговарају са Председником одсека. Његова Светост притом сматра веома важним успостављање блиских и братских односа између духовно искусног игумана и новопостављеног игумана.

По благослову Предстојатеља, уз напоре Одсека развијен је читав комплекс мера за подршку новооснованим манастирима, онима у којима нема довољно монаха и најугроженијим манастирима. Те мере заснивају се углавном на подршци кроз стални контакт са манастирима који су под старатељством већ постојећих обитељи.

Комуникација житеља манастира дозвољава да се боље упознају ове или оне традиције ради међусобне користи, а уколико је неопходно, и да се пружи братска помоћ.

2. Црквено-друштвени догађаји

Од 2013. године Одсек усмерава свој рад и ка истраживању „древних монашких традиција у условима савременог живота” у оквиру регионалних етапа Међународне Божићне конференције. Сваке године организују се састанци са лицима одговорним за епархијске манастире, као и Међународна конференција „Наслеђе апостолских традиција у савременим манастирима”, са више тематских заседања. Теме ових догађаја одређују се сваке године по благослову Његове Светости. У последњих неколико година организују се регионални округли столови, како би се детаљније сагледала ситуација и дотакла актуелна питања, те да би се иста још боље размотила.

Године 2018, по благослову Његове Светости, група монаха путовала је у Египат ради поклоњења заједничким хришћанским светињама и упознавања са монашким животом савремених египатских (коптских) манастира. У ово путовање био је укључен Одсек за спољашњу црквену политику у оквиру развијања међуцрквеног дијалога. До сада су била организована два таква путовања.

Осим организације црквено-друштвених догађаја, представници Одсека заједно са монасима учествују у различитим епархијским дешавањима у оквиру Међународне Божићне конференције или тематских заседања.

Теме беседа и сусрета током ревизијских путовања, на конференцијама и општецрквеним сусретима, бирају

се пре свега на основу приоритета које одређује Његова Светост, а у циљу развијања манастира. Ове теме се саопштавају игуманима и игуманијама, као и одлуке Архијерејског Сабора, решења Светог Синода или друге резолуције свештеноначалника.

Обнова монашког живота нераздвојна је од придржавања манастирског типика у оквирима светоотачког предања, о чему је неколико пута говорио Поглавар Руске Цркве. Године 2014, у Свето-Троицкој Сергијевој Лаври одржан је први састанак игумана и игуманија, посвећен 700-годишњици рођења Преподобног Сергеја Радоњешког, којим је председавао Његова Светост. Он је том приликом посебно истакао да је „данас, за даљу обнову истинског монашког живота у новим манастирима веома важно потпуно прихватање општежитељних принципа. Општежиће подразумева заједничку трпезу, заједничка послушања, заједничку имовину и дневни круг богослужења – у коме учествује, подвлачим, сва братија – и једног духовног наставника, игумана или игуманију. Међутим, све ове карактеристике типика нису најважније; битније је да братија односно сестре имају ’једно срце и једну душу’¹. А све ово што сам навео – заједничка трпеза, заједничка имовина и заједничка молитва, јесу средства усмерена на то да се формира монашка заједница која живи јединственим животом.”

На следећем састанку, 2015. године, одржаном у храму Христа Спаситеља у Москви, у оквиру празновања 1000-годишњице руског присуства на Светој Гори, Његова Светост дефинисао је основне монашке принципе, који могу послужити као основа благоустројства унутрашњег живота манастира:

1 Према: Дап. 4, 32.

- 1) богослужење и молитва
- 2) духовни ауторитет игумана/игуманије
- 3) дух одрицања од света.

Овде је умесно навести Патријархове речи са сусрета из 2016. године: „Свет данас очекује истинско сведочанство о Богу, он посматра манастире са надом, желећи да види у монасима истинске подвижнике, њему је потребно живо сведочанство о Христу.”

Последњих неколико година, Његова Светост велику пажњу посвећује духовном образовању монаха. На седници Светог Синода од 28. децембра 2017. године, усвојен је документ који су саставили чланови Одсека – „Уредба о курсевима, основне припреме у области богословља за монахе Руске Православне Цркве”. Овим документом одређује се начин организације и делатности просветитељских курсева за монахе и оне који се спремају да приме монашки постриг. Превасходни циљ духовног образовања јесте истинско прихватање основних духовних појмова и формирање „догматске свести”.

„Уредба о манастирима и монаштву” је документ у коме су представљени основни принципи устројства и живота манастира. Рад на њему почео је 2010, а завршио се 2017. године, потврђивањем истог на заседању Архиепископског Сабора.

Још један документ-преорука јесте „Концепција разраде Устава унутрашњег монашког живота”, који садржи образац устава, као и опис различитих послушања и цитата из древних монашких типика.

Важне допуне „Уредбе о манастирима и монаштву”, које су састављене као приручници за игумане и игуманије, јесу документи: „Духовно руковођење монаха”, „Примање у манастир и духовно руковођење новопострижених” и документи у припреми: „Келејно правило

монаха” и „Међусобни односи монаха и спољашњег света”. Рад на документима састоји се од неколико етапа и укључује дискусију чланова радне групе, као и мишљења игумана и игуманија.

Завршавајући овај рад, желим још једном да се захвалим организаторима симпозиона за могућност да учествујем у овом празничном догађају и поделим са вама радост братског општења, као и да српском монаштву молитвено пожелим обилну благодатну помоћ Божију и духовно укрепљење.